

**המערכה לשחרור ירושלים
במלחמת ששת הימים
5 – 7 יוני 1967
כ"ו – כ"ח אייר תשכ"ז**

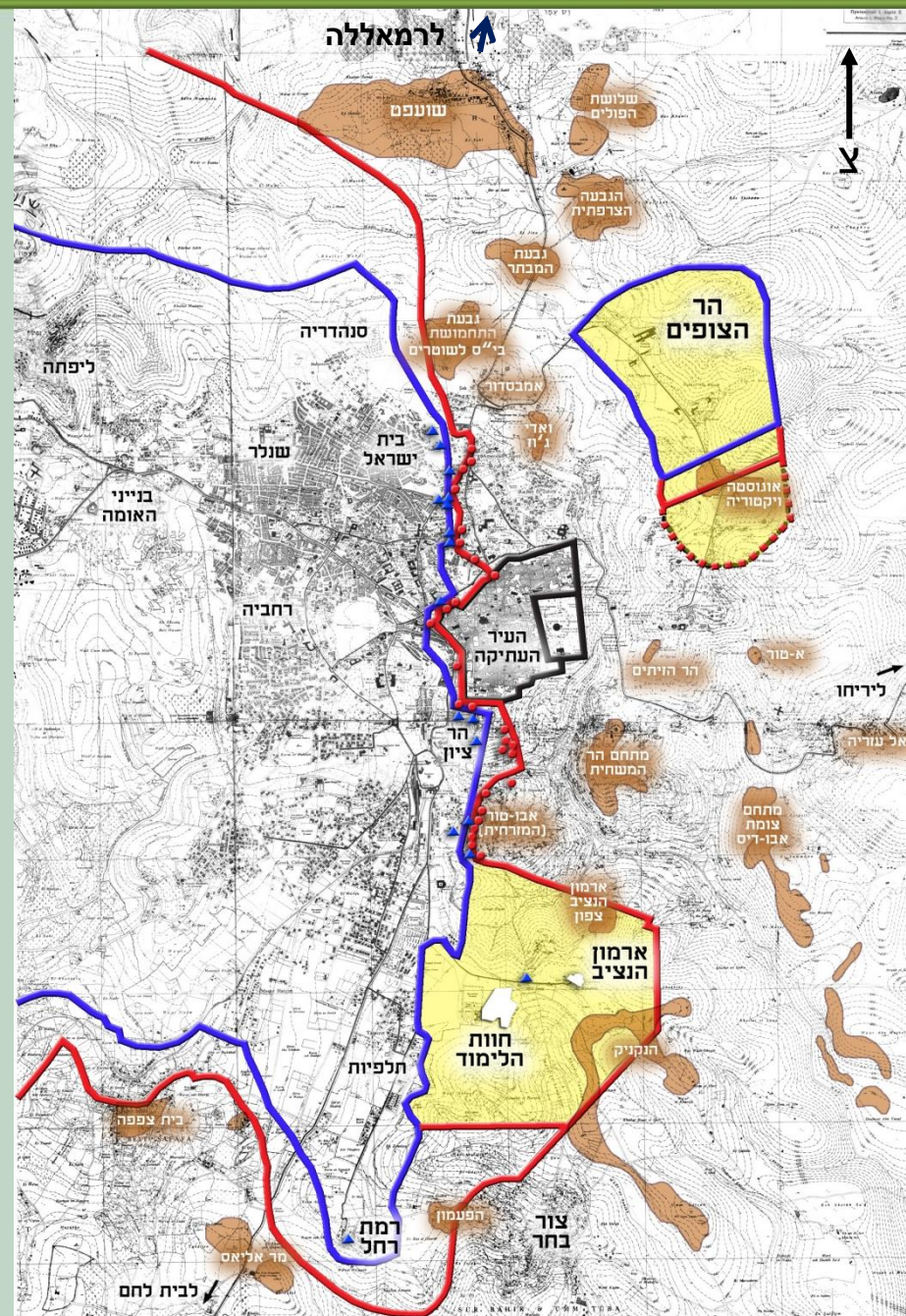
**יוסי לנגוצקי (אל"מ, מיל.)
מפקד הסיירת הירושלמית במלחמת ששת הימים
2021**

ירושלים במלחמת – העצמאות תש"ח 1948

- ❖ המערכה על ירושלים וסביבתה הייתה הכבדה והמכרעת שבקרבות מלחמת העצמאות.
- ❖ משך המלחמה ארך כשנה, מתוכה כשלושה חודשי מצור.
- ❖ במערכה נפלו 2009 חללים מהם 1586 לוחמים ו- 425 אזרחים, שהם כשליש מסך כלל הנופלים בארץ במלחמת העצמאות.
- ❖ הרובע היהודי בעיר העתיקה נפל בידי הירדנים.
- ❖ המערכה על ירושלים הסתיימה ללא הכרעה.

ירושלים החצויה "הקו-העירוני" 1967-1948

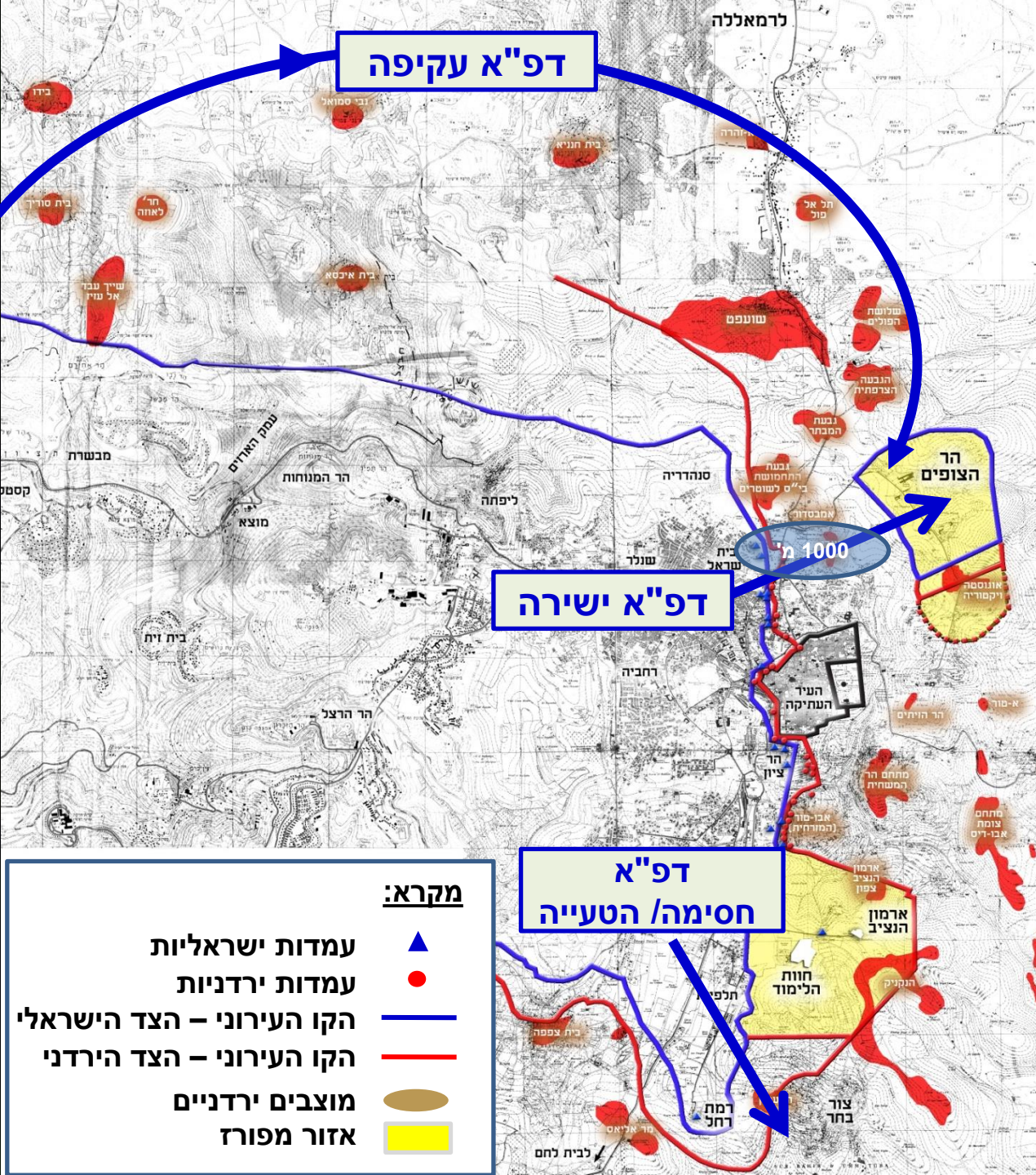
מקרא:	
עמדות ישראליות	▲
עמדות ירדניות	●
הקו העירוני – הצד הישראלי	—
הקו העירוני – הצד הירדני	—
מוצבים ירדניים	●
אזור מפורז	■

בטחון ירושלים 1948-1967

- ❖ העיר הייתה חצויה
- ❖ השטחים החיוניים היו : הר הצופים וארמון הנציב.
- ❖ א-סימטריה בסד"כ הירדני בהשוואה לסד"כ הישראלי.
- ❖ הר הצופים מקור מתמיד לחשש ממחטף ירדני.
- ❖ עילות למלחמה עם ירדן :
- ❖ כריתת בריתות צבאיות של ירדן עם מדינות עוינות.
- ❖ כניסת צבאות עוינים לשטחה של ירדן.
- ❖ ערעור יציבות בית המלוכה הירדני.
- ❖ איום מוחשי על מובלעת הר הצופים.
- ❖ שיבוש השיירה הדו-שבועית להר הצופים.

דפ"א עקיפה

מבצע "פרגול" ("גרניט")

המטרה: כיבוש צפון
ירושלים ומזרחה – 12 ש'
ושטחי הגדה – 72 ש'

היוזמה שלנו

השיטה:

- דפ"א עקיפה
- דפ"א ישירה: הבקעת המערך המבוצר בסיוע ח"א
- דפ"א חסימה והטעייה בדרום העיר

- סד"כ:
- 2 חט' חי"ר סדירות (1+35)
- 1 חט' שריון סדירה (7)
- 1 חט' ירושלים (מילואים) (16)
- חיל אוויר

עיקרי פ.מ "פרגול" ("גרניט")

השיטה:

"...סיוע התקפי מרבי לכוחות היבשה בהבקעת המערך המבוצר בירושלים..."
"... בשלב א' – מטס התקפי מלא לסיוע להבקעת המערך המבוצר בירושלים..."

שעת ה"ש"

❖ אפשרות א':

❖ "ש" אווירי שעתיים לפני אור אחרון

❖ "ש" לכוחות היבשה באור אחרון

❖ אפשרות ב':

❖ "ש" אווירי באור ראשון

❖ "ש" לכוחות היבשה שעתיים לאחר אור ראשון

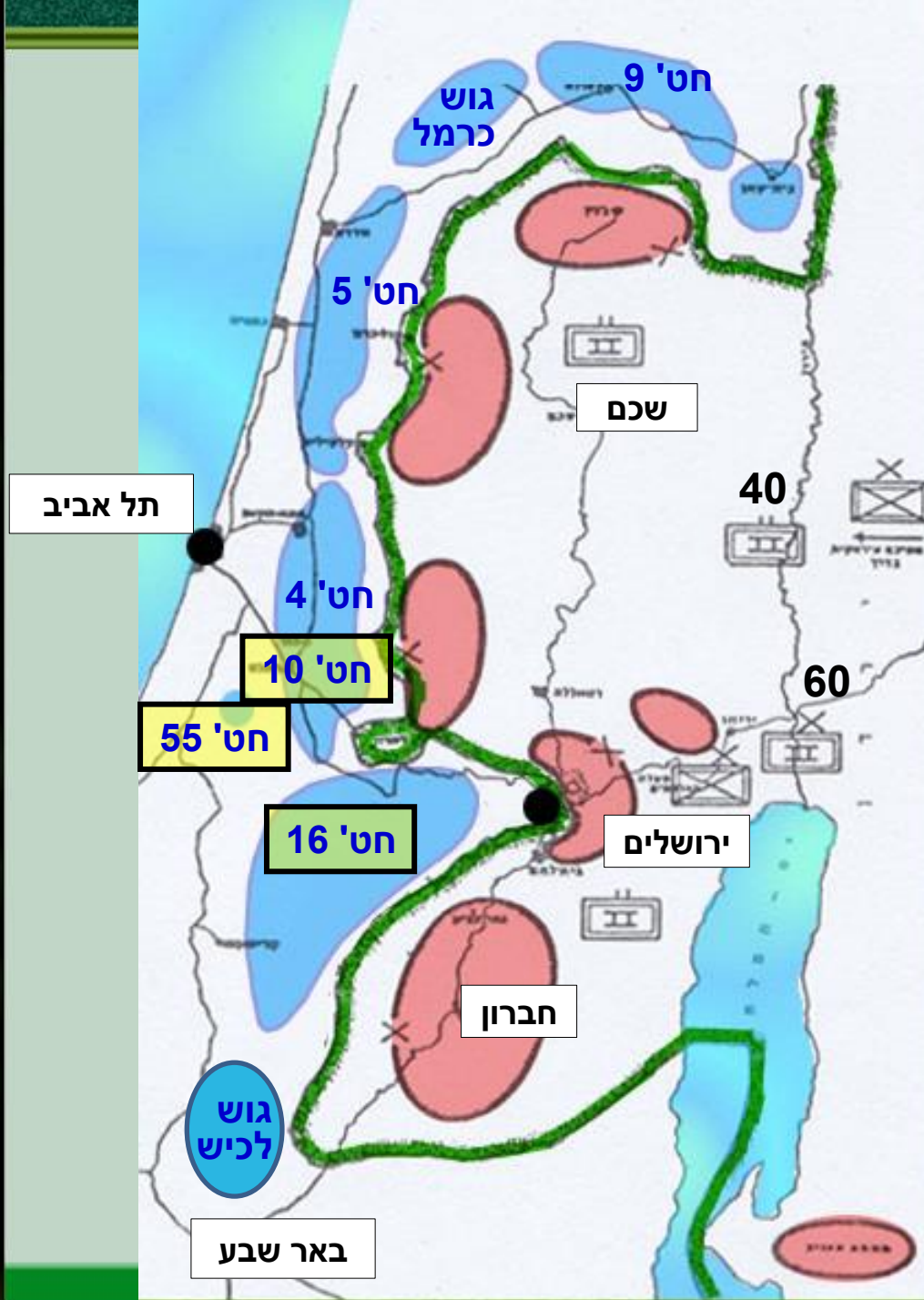
❖ אין כוונה להיכנס אל תחום העיר העתיקה, אלא להקיפה.

אבני דרך: מאי-יוני 1967

15 מאי	כוחות מצריים נכנסים לסיני
22 מאי	צה"ל החל לגייס מילואים! ראשית תקופת ההמתנה!
30 מאי	ירדן מצטרפת לברית ההגנה המצרית סורית ("הסכם נאצר-חוסיין") • צבא ירדן תחת פיקוד ערבי מאוחד • ניתן אישור לכניסת דיביזיה עירקית לירדן • התחייבות לתקיפות בישראל (כולל חיל-אוויר) וקומנדו מצרי.
1 יוני	הוקמה ממשלת אחדות לאומית
	משה דיין התמנה לשר הבטחון.
3 יוני	2 גדודי קומנדו מצרי מגיעים לירדן
4 יוני	חיל החלוץ העירקי נכנס לירדן.
	הממשלה מחליטה על מכת מנע מקדימה.

סד"כ צה"ל ("סדן") וצבא ירדן ערב מלחמת ששת הימים

צבא ירדן:
7 חט' חי"ר
2 חטיבות שריון
2 גדודי שריון מרחביים
ת"פ 2 גדודי קומנדו מצרי

הערכת מצב בנושא ירושלים מגננת "סדן"

מפקד פיקוד מרכז האלוף עוזי נרקיס 4 ביוני 1967 20:00

❖ **שתי נקודות החולשה של מערך צה"ל באיזור ירושלים הינן:**

❖ **מובלעת הר הצופים**

❖ **בידודה של המובלעת מהווה פיתוי לכיבושה שיהיה פגיעה**

תדמיתית חמורה לישראל.

❖ **איזור ארמון הנציב**

❖ **חשש מהשתלטות ירדנית על ארמון הנציב - אשר תהווה**

מקפצה לכיבוש דרום ירושלים.

חטיבת חי"ר (מחוז) 16 (מילואים) – "החטיבה הירושלמית"

❖ מח"ט אל"מ אליעזר אמיתי

❖ חטיבת חי"ר

❖ 4 גדודי חי"ר 163, 161, 68, 62

❖ הסיירת הירושלמית

❖ ת"פ:

❖ פלוגת הטנקים הירושלמית גש"פ 182

❖ פלוגת הקו העירוני

❖ פלוגת מובלעת הר הצופים

❖ חטיבת מחוז

❖ 4 גדודי יח"מ – 963, 962, 954, 953

❖ ועוד יחידות חטיבתיות.

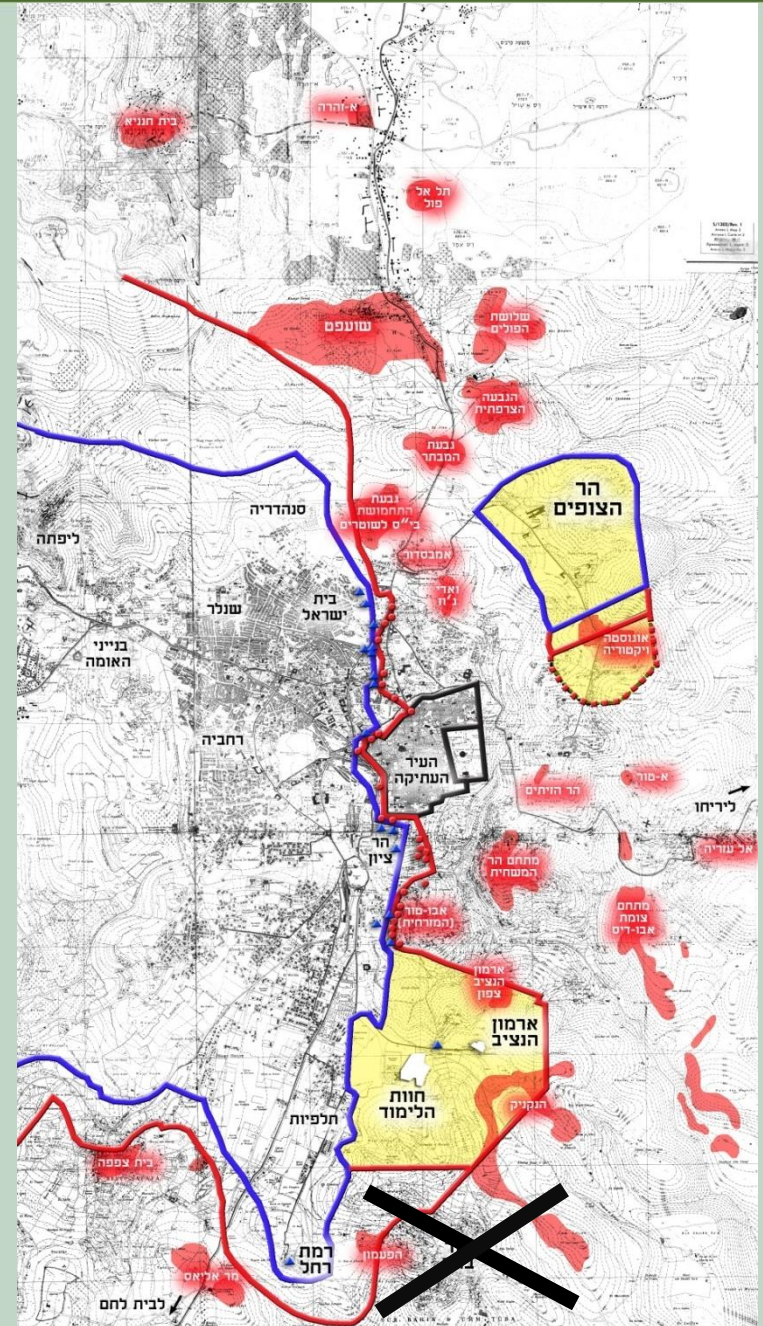
המשימה: הגנה על מרחב ירושלים
בפרט על מובלעת הר הצופים. כוננות לתקיפות נגד

ראשית המערכה - יום שני, 5 יוני 1967

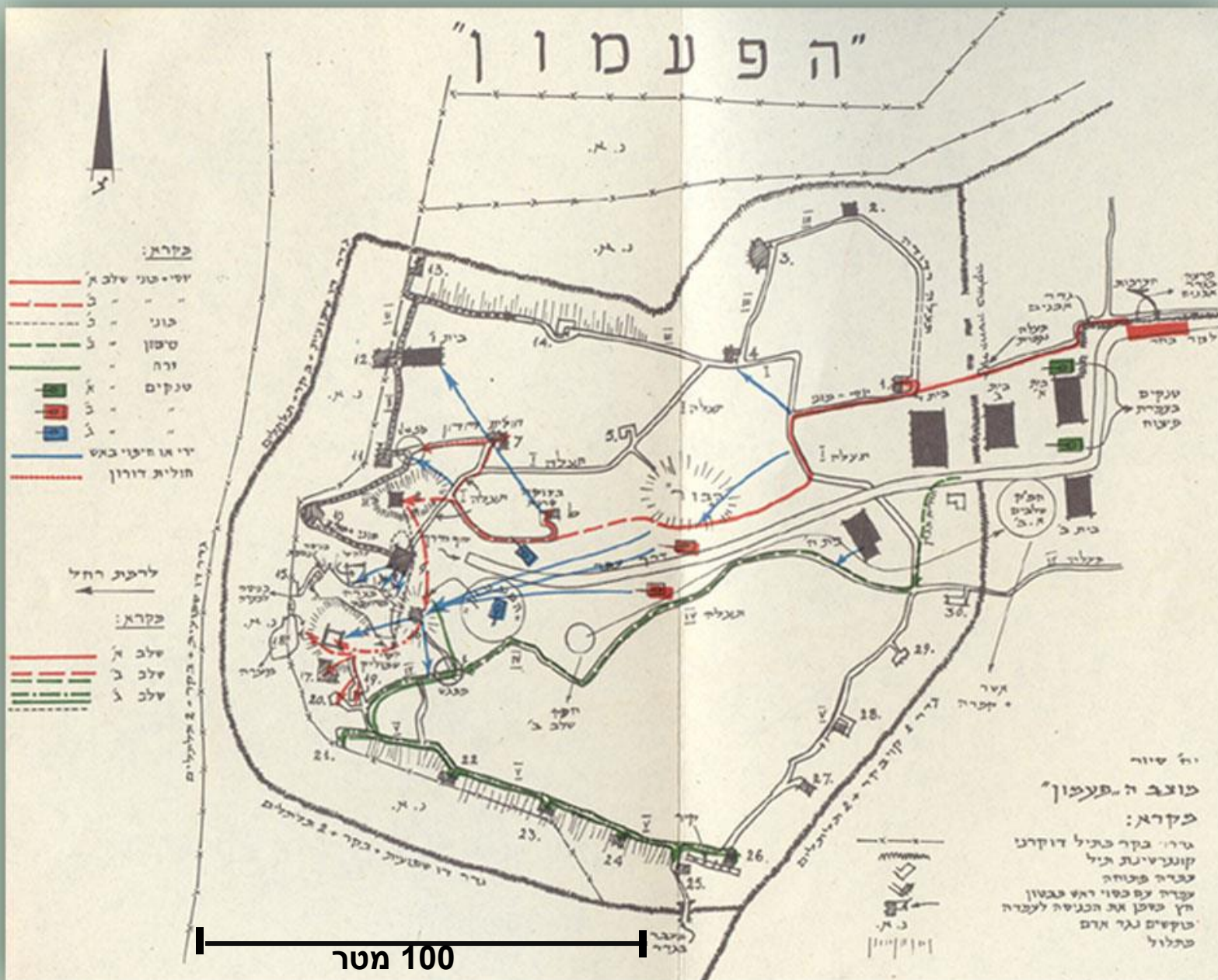
שמונת גדודי החטיבה הירושלמית פרוסים בעיר וב"פרוזדור"

חיל האוויר ממריא להשמדת חיל האוויר המצרי	07:12
חוסיין מלך ירדן מכריז מלחמה על ישראל	09:30
הירדנים פותחים באש לאורך כל החזית	09:40
עתודת החטיבה הירושלמית מוזעקת מאזור סטף לשטחי כינוס במרכז ירושלים. (פלוגת הטנקים והסיירת הירושלמית)	09:40
רדיו קהיר מודיע: "הירדנים כבשו את ארמון הנציב"	10:30
חט' הראל מקבלת פקודה לחבירה להר הצופים	12:30
רדיו עמן מודיע: "כבשנו את ארמון הנציב ואת הר הצופים"	12:30
פלוגת חי"ר ירדנית משתלטת על ארמון הנציב	13:00
כוח ירדני מגיח ממתחם ארמון הנציב אל עבר חוות הלימוד	14:00
חט' 55 מקבלת פקודה לחבירה להר הצופים	14:15
כוח ירושלמי משולב מתחיל בתקיפת נגד מתחם ארמון הנציב	15:00
המערכה על ירושלים החלה !	

- הסרת האיום הירדני
- על דרום ירושלים
- ניתוק ירושלים
- הירדנית מהר חברון
- תחילת כיתור העיר
- העתיקה

"ה פ ע מ ו ן"

סיכום המערכה באגף הדרומי של ירושלים

1. בבוקר המלחמה היה צידו המערבי של השטח המפורז של אזור ארמון הנציב, בלתי מוגן.
2. עד לגילוי נוכחות חיילים ירדנים במתחם ארמון הנציב – ע"י תצפית – לא ניתנה לצה"ל, שום התרעה על כניסתם למתחם ארמון הנציב.
3. קצין אג"ם חט' ירושלים הקים במהירות צוות קרב משולב, מ- 3 יחידות שונות, לתקיפת נגד מתחם ארמון הנציב
4. הכוחות שנשלחו לתקיפה זאת לא היו מודעים לתכנונים מקדימים לאפשרות זו.
5. היעדר מודיעין וחוסר בתחמושת, פגמו בתפקוד הלוחמים.
6. בידי מפקד צוות הקרב המשולב לא היו מפות, מרשמים וכד' לתדריך הכוחות.
7. השימוש בטנקים בראש הכוח הפורץ היה מצויין.
8. תקיפת מוצב "הנקניק" מהאגף, ומוצב "הפעמון" מצידו האחורי הועילו רבות.
9. שילוב הטנקים עם לוחמי החי"ר היה טוב מאד.
10. בתקיפת נגד זאת הוכרעו, תוך 5 שעות, 3 פלוגות ירדניות, שתיים מביניהן במוצבים מבוצרים.
11. תוצאת קרבות אלה היו הסרת האיום על דרום ירושלים. ניתוק ציר ירושלים הירדנית הר חברון ותחילת כיתור העיר העתיקה.
- 12.

חטיבה ממוכנת 10 "הראל" (מילואים)

❖ מח"ט אל"מ אורי בן ארי

❖ 1 גדוד טנקים 95

❖ 61 טנקי שרמן

❖ 12 טנקי צנטוריון

❖ 9 שריוניות (חט' 35 סדירה)

❖ 2 גדודי חרמ"ש 104, 106

❖ 1 סיירת חטיבתית

❖ גדוד מרגמות כבדות מתנייע

❖ פלוגת הנדסה

המשימה: 5 ליוני 12:30
חבירה דחופה למובלעת הר הצופים

5 ביוני 1967

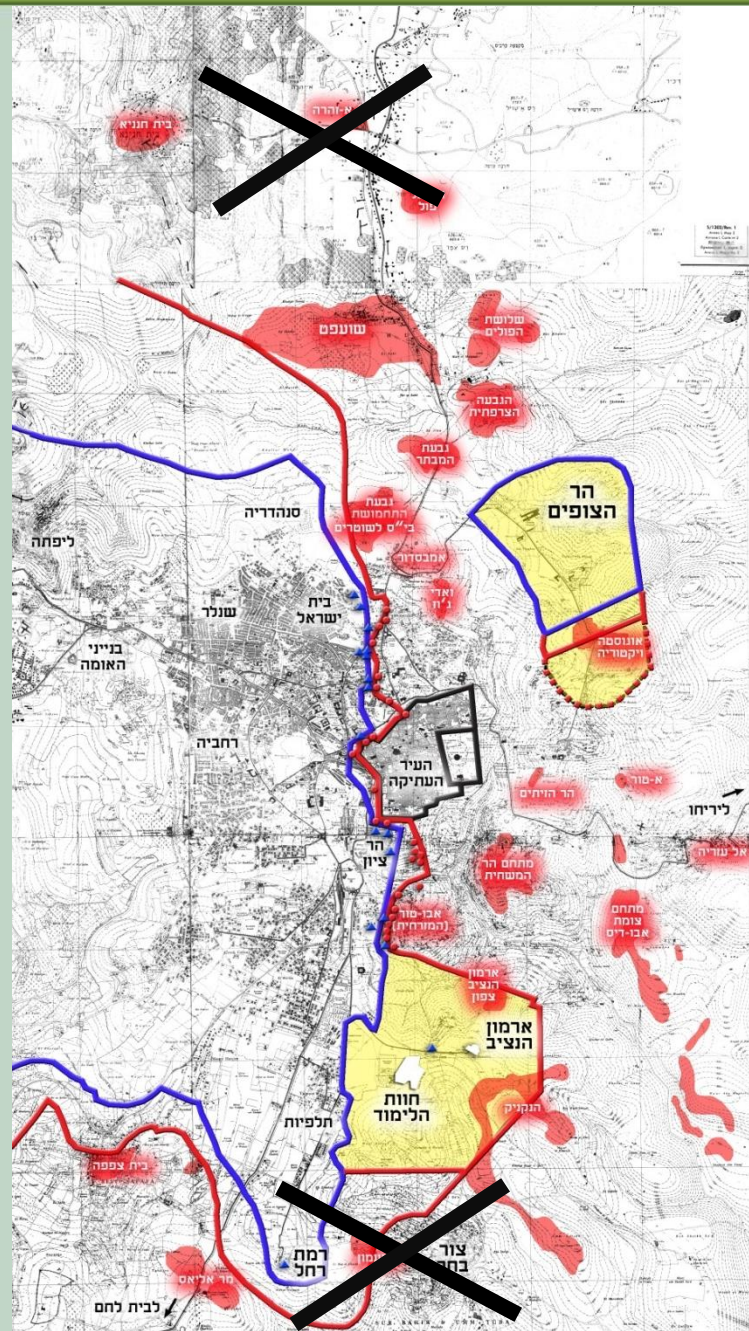
04:05 אור ראשון

19:11 אור אחרון

93% עלטה

סיכום המערכה
באגף הצפוני של ירושלים,
יום שלישי, 6 יוני 1967, 03:30

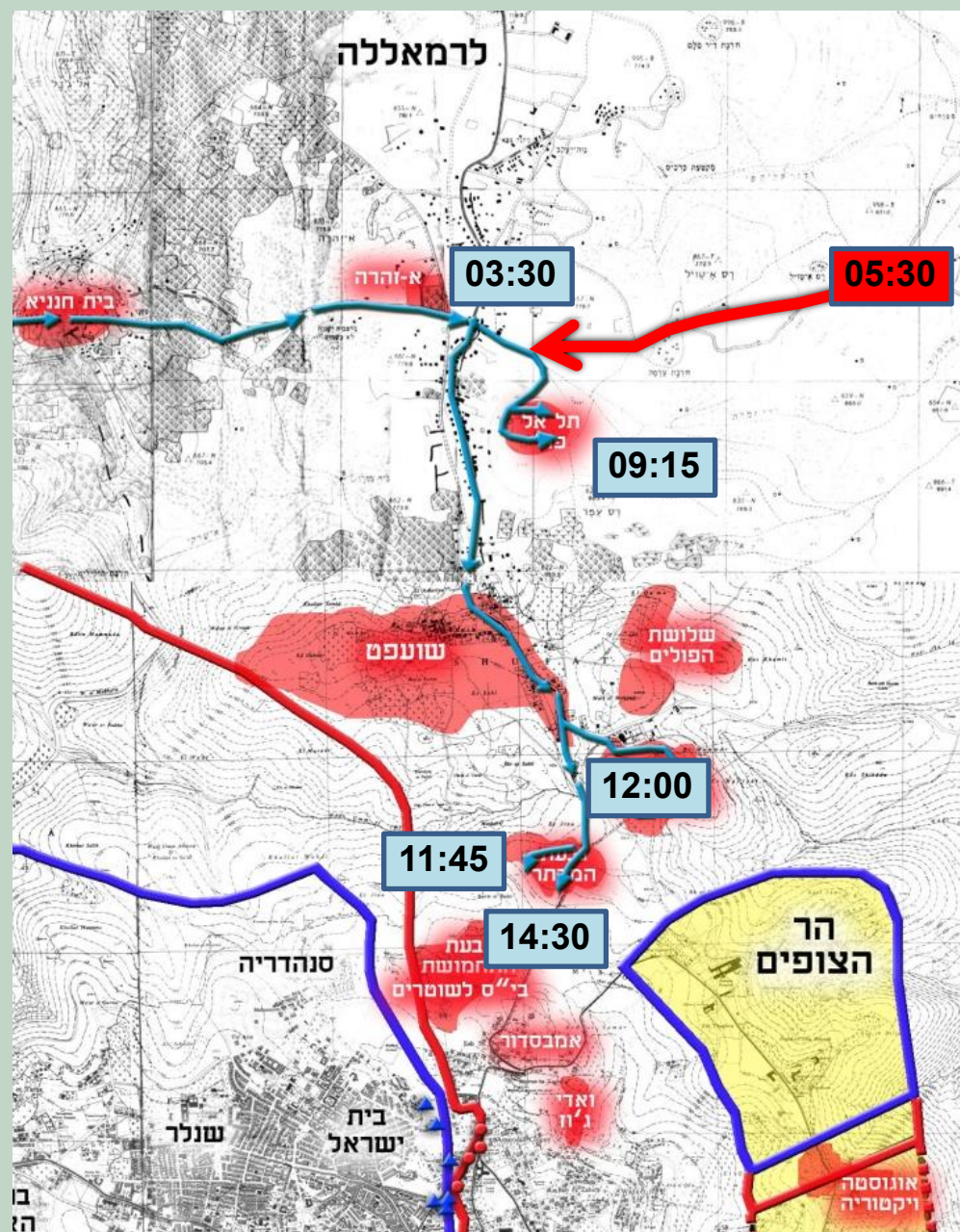
- ❖ נותק ציר ירושלים רמאללה.
- ❖ ירושלים הירדנית מכותרת מדרום ומצפון.
- ❖ זהו ראשית המפנה האסטרטגי בהכרעת המערכה על ירושלים.

המערכה **באגף הצפוני** **חטיבה ממוכנת הראל** **יום שלישי 6.6.1967** **05:30 – 14:30**

05:30 תחילת קרב "ש" ב- "ש"
 07:30 גמר קרב "ש" ב- "ש"
 09:15 כיבוש תל אל פול
 11:45 כיבוש גבעת המבתר
 12:00 כיבוש הגבעה הצרפתית
 14:30 חבירה לצנחנים והעברת פלוגת טנקים לצנחנים

מקרא:	
חטיבת הראל	
עמדות ישראליות	
עמדות ירדניות	
הקו העירוני – הצד הישראלי	
הקו העירוני – הצד הירדני	
מוצבים ירדניים	
אזור מפורז	

סיכום המערכה מצפון ל"פרוזדור" – חטיבת הראל

1. תוך 4 שעות מקבלת המשימה, (12:30) פרצה החטיבה 4 פרצות בצפון הפרוזדור על מנת לחבור למובלעת הר הצופים, תוך הנעת 73 טנקים, 9 שריוניות ו- 192 זחל"מים.
2. תוך 17 שעות, כבשה חט' הראל 11 מוצבים ירדניים, כשהיא חוצה שטח "בלתי עביר" בחשכה של 93%, ללא אמצעי ראיית לילה וללא ציוד לפריצת שדות מוקשים.
3. הושגה, ובזמן שנקבע – (03:30) משימת ניתוק ציר ירושלים רמאללה. שמשמעותה הייתה ראשית ההכרעה האסטרטגית במערכה על ירושלים.
4. החט' תרמה, בשלבים, 2 פלוגות טנקים לסיוע לחטיבת הצנחנים. כוח משותף של טנקים של הראל עם טנקים ירושלמים, היה הראשון להגיע ל"שער האריות".
5. התכנון והביצוע של מירב מהלכי הקרבות היו למופת!

חטיבת צנחנים 55 (מילואים)

מח"ט אל"מ מוטה גור

3 גדודים 28, 66, 71

סיירת חטיבתית

ת"פ:

- (מחצית) פלוגת הטנקים הירושלמית (10 טנקים)
- סיירת חט' צנחנים 80
- 2 פלוגות גמ"כ חט' צנחנים 80

המשימה: 5 ליוני 14:15
חבירה דחופה למובלעת הר הצופים

חטיבת צנחנים 55
יום שלישי, 6.6.1967
08:00 – 02:15

- ❖ גדודים : 66, 71 ו- 28
- ❖ 10 טנקים ירושלמים
- ❖ סיירת חט' 80

מקרא:

הצנחנים

עמדות ישראליות

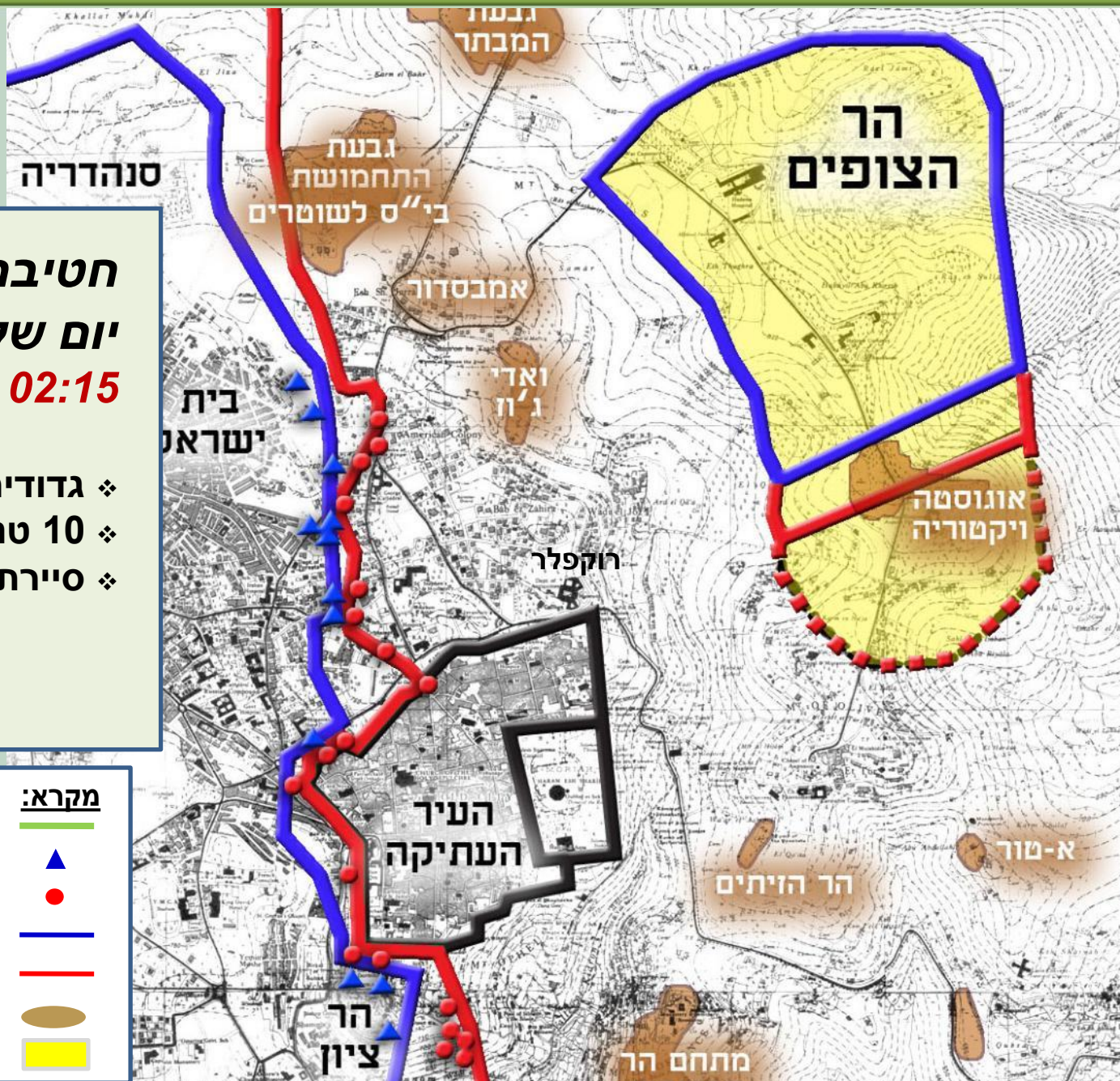
עמדות ירדניות

הקו העירוני – הצד הישראלי

הקו העירוני – הצד הירדני

מוצבים ירדניים

אזור מפורז

מהלכי קרבות חטיבת הצנחנים

14:15 פקודה ראשונה לחבירה להר הצופים.

תנועה בתפזורת לירושלים (גמר תנועה ב- 19:00)

17:00 מובלעת הר הצופים - ת"פ הצנחנים.

17:00 10 טנקים ירושלמים - ת"פ הצנחנים.

17:30 קבוצת פקודות – מחט' הצנחנים:

פרצה א' – גדוד 66 – בסיוע רתק של 7 טנקים ירושלמים, כיבוש בי"ס לשוטרים, גבעת התחמושת, מלון אמבסדור.

פרצה ב' – גדוד 71 בסיוע 3 טנקים ירושלמים ובהמשך גדוד 28 – כיבוש השכונות שמצפון לעיר העתיקה, עד מוזיאון רוקפלר וכוננות כניסה לעיר העתיקה.

הטנקים פוצלו כרתקים לשתי הפרצות.

המשימה לחבירה למובלעת הר הצופים כלל אינה מוזכרת בפקודת המבצע שמח"ט הצנחנים נותן לשלושת מפקדי הגדודים של החטיבה

ההבקעה

מפאת קוצר זמן, לא התקיים נוהל קרב כהלכתו. כמעט ולא קוימו תצפיות, סיורים ותיאומים. היה חוסר באמל"ח גדוד 66 – משימה: כיבוש בי"ס לשוטרים וגבעת התחמושת. •הצעה לאיגוף ימני (דרך הפרצה השניה) נדחתה. •חסרו בונגלורים (מתקן ידני לפריצת שדות מוקשים) •מטען "ציפור" (מתקן רקטי לפריצת שדות מוקשים) נשכח •דילמת שעת ה"ש"

תקיפה קרקעית ללא ריכוך ח"א

- ניצול החשכה יקטין את מספר הנפגעים
- תזורז החבירה להר הצופים.

תקיפה קרקעית רק לאחר ריכוך ח"א

- תכנון ותרגול של שנים
- יעדים מוכרים ואמל"ח מוכן.
- המתנה לאור בוקר תוסיף לצנחנים 4 שעות להכנות.

דילמת שעת ה"ש"

מהמטכ"ל פונים לאלוף הפיקוד ולמח"ט הצנחנים בהצעה להימנע מהבקעה בלילה על מנת אפשר תקיפת היעדים הירדניים עם אור ראשון, במשך שעתיים ע"י חיל אויר, ולבצע את ההבקעה הקרקעית רק לאחר מכן.

טיעון המטכ"ל לדחייה המוצעת הינו כי ריכוך היעדים הירדניים טרם ההבקעה הקרקעית, ע"י חיל אויר במשך שעתיים, יקל על ההבקעה כמו גם יעניק לצנחנים 4 שעות להשלמות מודיעין וציוד, תיאומים, סיורים ועוד.

לדברי מוטה גור המג"דים מתנגדים.

הנמקות מוטה גור ועוזי נרקיס, כפי שהן מופיעות בספרי הזיכרונות שלהם, באשר לסיבות החלטתם בדבר הבקעה קרקעית, ללא ריכוך מקדים של חיל אויר, אינן משכנעות.

טיב ההחלטה לתקוף בחשכה מבלי להמתין לתקיפה אווירית מקדימה – מצוי עד היום במחלוקת.

הקרב בגבעת התחמושת, גדוד צנחנים 66

- ❖ בקרב זה, שהינו אחד הקרבות ההירואים של מלחמת ששת הימים נפלו 32 לוחמים.
- ❖ היפגעותם של רוב מפקדי המחלקות, בעיות קשות בשליטה ובתיאום בין כוחות הגדוד, צירופם של הטנקים לקרב, בשלב מאוחר מאד, וגבורתם של הלוחמים הירדנים הם שגרמו לאבדות הכבדות ללוחמינו.

חטיבת הצנחנים 55
יום שלישי, 6.6.1967
08:00 – 02:15

- ❖ גדודים 28, 71, 66
- ❖ סיירת חט' צנחנים 80
- ❖ 10 טנקים ירושלמים

מקרא:

הצנחנים

עמדות ישראליות

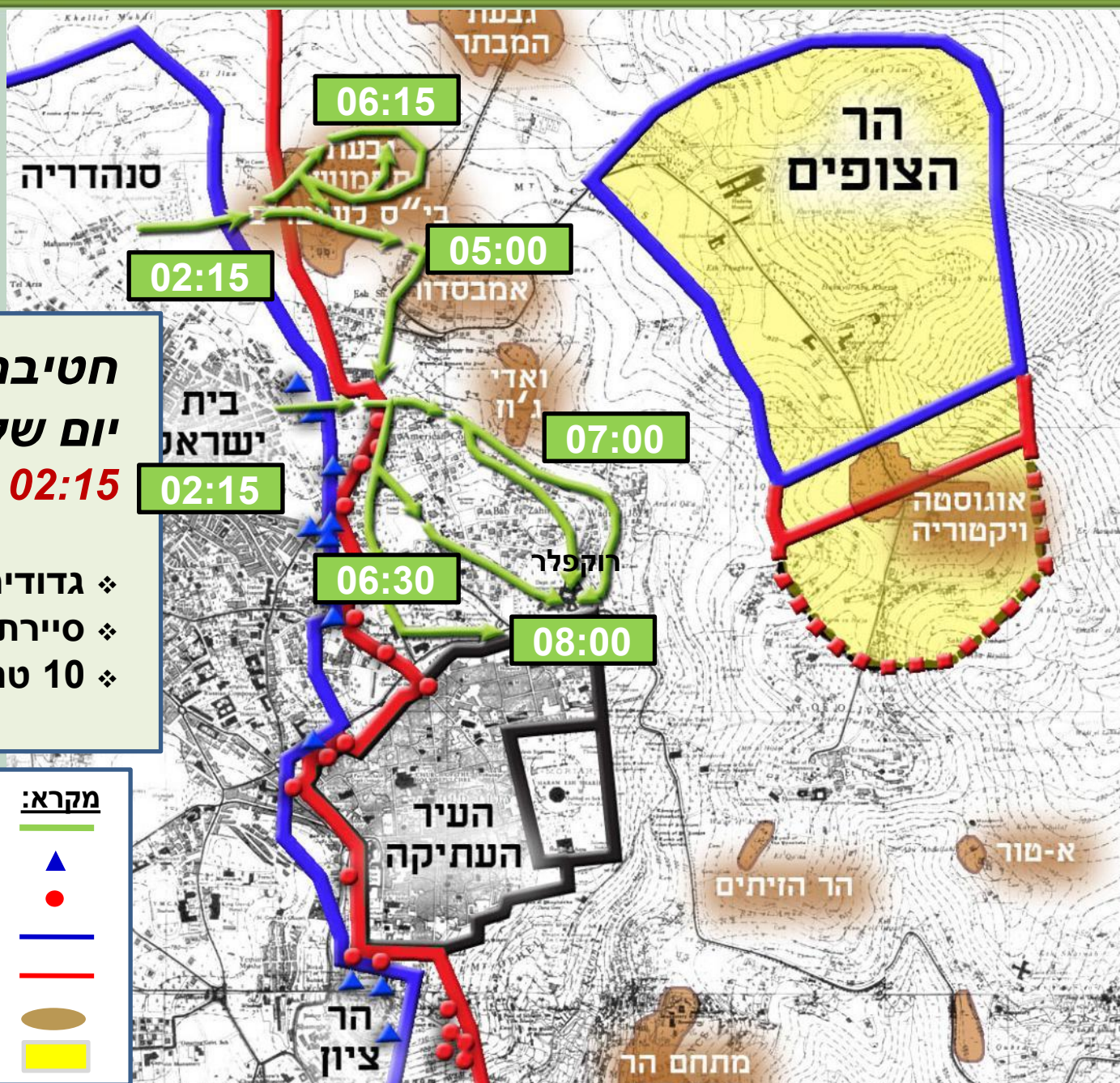
עמדות ירדניות

הקו העירוני – הצד הישראלי

הקו העירוני – הצד הירדני

מוצבים ירדניים

אזור מפורז

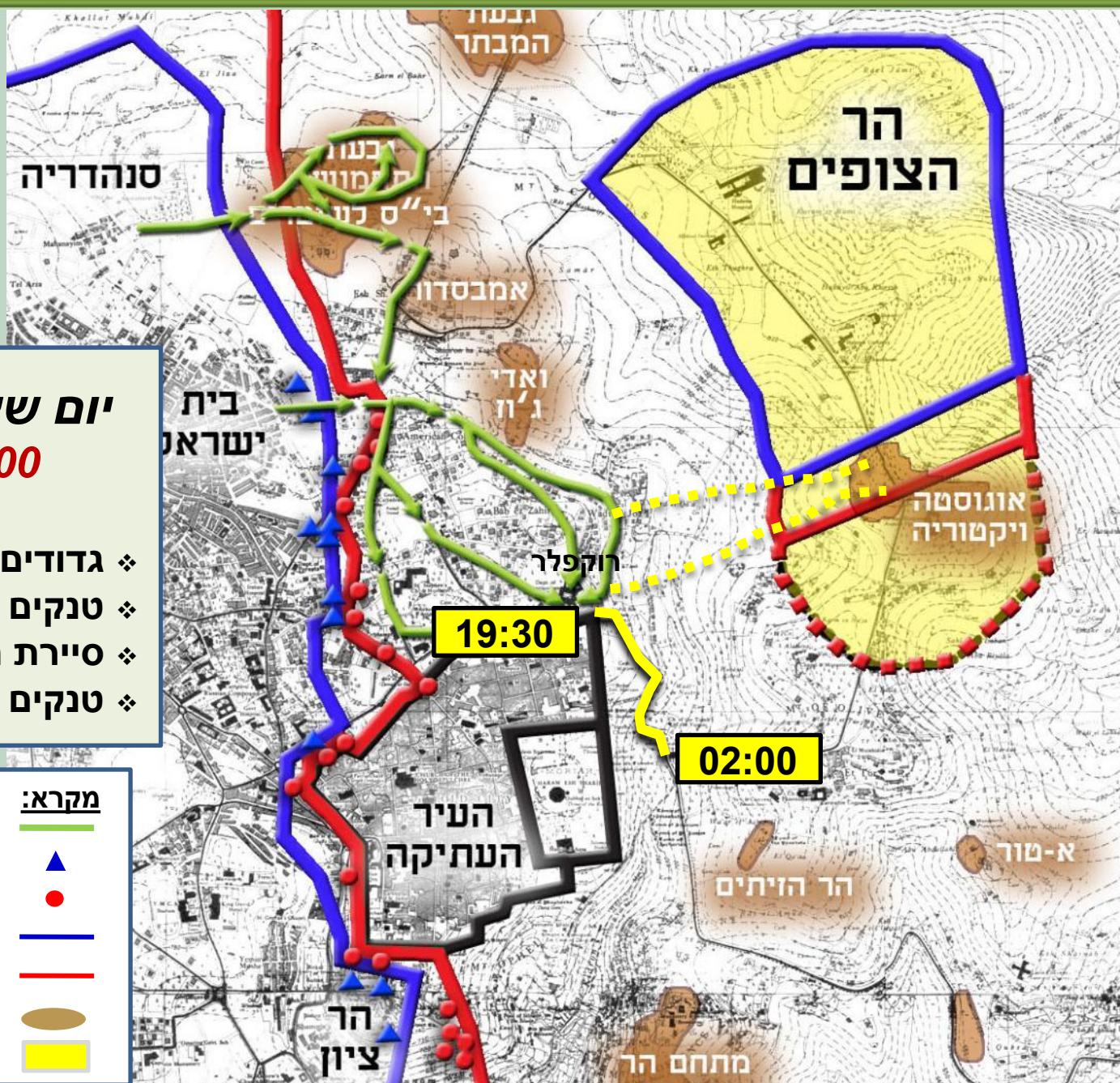
המערכה מצפון לחומות העיר העתיקה יום שלישי 6 יוני 1967, אחה"צ

14:00	המטכ"ל הירדני מורה על נסיגת כל הכוחות הירדנים מהגדה
14:30	חט' הראל (10) חוברת לצנחנים בשייך ג'ארח.
17:00	פלוגת טנקים של חט' הראל עוברת ת"פ הצנחנים, במוזיאון רוקפלר.
16:30	ועדת שרים לענייני בטחון: ❖ אין להיכנס בלילה לעיר העתיקה ❖ שר הבטחון בלבד מוסמך להתיר כניסה אל תוך העיר העתיקה
12:00	הצנחנים מתכננים תקיפת רכס "אוגוסטה ויקטוריה" - א-טור, עם חשכה, בשני צירים:
	<u>ציר אחד</u> : טנקים ירושלמים ועוד סיירת 80 חט' צנחנים, ממוזיאון רוקפלר בציר העולה ישירות לאוגו.
	<u>ציר שני</u> : גד' 71 מוואדי ג'וז לאוגוסטה, רתק ברוקפלר טנקים של הראל.
19:45	טעות בניווט של הטנקים הירושלמים וסיירת חט' צנחנים 80 גורמת לקרב חילוץ על גשר נחל קידרון שנמשך עד 02:00. בכך נמנעה התקיפה שתוכננה לכיבוש רכס אוגוסטה.
24:00	פקודה למגננה לאור ידיעות על שריון ירדני שעולה ממזרח לכיוון ירושלים.
02:00	גמר קרב החילוץ על גשר נחל קידרון.

יום שלישי, 6.6.1967
02:00 – 17:00

- ❖ 66,71,28 גדודים
- ❖ טנקים ירושלמים
- ❖ סיירת חט' 80 (צנחנים)
- ❖ טנקים של חט' הראל

מקרא:	
הצנחנים	
עמדות ישראליות	
עמדות ירדניות	
הקו העירוני – הצד הישראלי	
הקו העירוני – הצד הירדני	
מוצבים ירדניים	
אזור מפורז	

גדוד 163 החט' הירושלמית

יום שלישי 6 יוני, אחה"צ

כיבוש שכונת אבו-טור (המזרחית) ע"י גדוד 163 של החטיבה הירושלמית.	
הגדוד מקבל פקודה לכבוש את אבו-טור. גדוד זה סיים כמה שעות קודם לכן את כיבוש מוצב רדאר 3 (כסיוע לחטיבת הראל). הגדוד מוסע מהפרוזדור לעיר.	07:00
תקיפה בו-זמנית של אבו-טור דרך 4 פירצות כשבכל פירצה תוקפת פלוגה. היעדים מבנים מבוצרים. התקיפה בוצעה בסיוע 8 טנקים ירושלמים מהם 3 כרתקים צמודים ו-5 כמסייעים מרכס ארמון הנציב.	15:00
גמר כיבוש אבו-טור. בקרב נפל המג"ד ועוד 17 לוחמים. עם כיבוש אבו טור הושלם כיתורה של העיר העתיקה .	18:00

**המערכה באבו-טור
גדוד 163 של
החטיבה הירושלמית
יום שלישי 6.6.1967
אחה"צ**

מקרא:

- החטיבה הירושלמית
- עמדות ישראליות
- עמדות ירדניות
- הקו העירוני – הצד הישראלי
- הקו העירוני – הצד הירדני
- מוצבים ירדניים
- אזור מפורז

שיחרור העיר העתיקה יום רביעי, 7 יוני 1967

עוברים למיגננה מחשש לתקיפת - נגד של שריון ירדני	24:00
הממשלה החליטה על כיבוש העיר העתיקה	
מועצת הביטחון של האו"ם: הפסקת אש החל מ- 22:00 יום רביעי 7 ביוני	03:00
חיל האוויר תוקף את מוצבי רכס אוגוסטה ויקטוריה כמו כן כוחות ירדנים בציר יריחו-ירושלים	08:30
תקיפת רכס אוגוסטה ויקטוריה, א-טור, הר הזיתים, בשני צירים: <u>ציר אחד</u> : גדוד 66 עם פלוגת טנקים (נוספת) של חטיבת הראל תוקפים מכיוון הר הצופים כשגדוד 71 תוקף במקביל מכיוון וואדי ג'וז. <u>ציר שני</u> : פלוגת טנקים ("תערובת" של טנקים של חט' הראל וטנקים ירושלמים) עם סיירת חטיבת צנחנים 80 תוקפים מכיוון מוזיאון רוקפלר.	
האלוף: להיכנס במהירות לעיר העתיקה	08:45
מח"ט 55: לפרוץ דרך "שער - האריות" לעיר העתיקה	09:30
כוח טנקים משולב (הראל וירושלמים) מגיע לשער האריות	09:45
גדוד 28 נכנס לשער האריות	09:50
הר הבית בידינו !!!	10:00
כוח מגדוד צנחנים 66 נכנס לעיר העתיקה דרך "שער - האשפות" ובעקבותיו גדוד חי"ר ירושלמי 163. 13:00 גמר טיהור העיר העתיקה.	10:15

כיבוש העיר העתיקה

יום רביעי, 7.6.1967

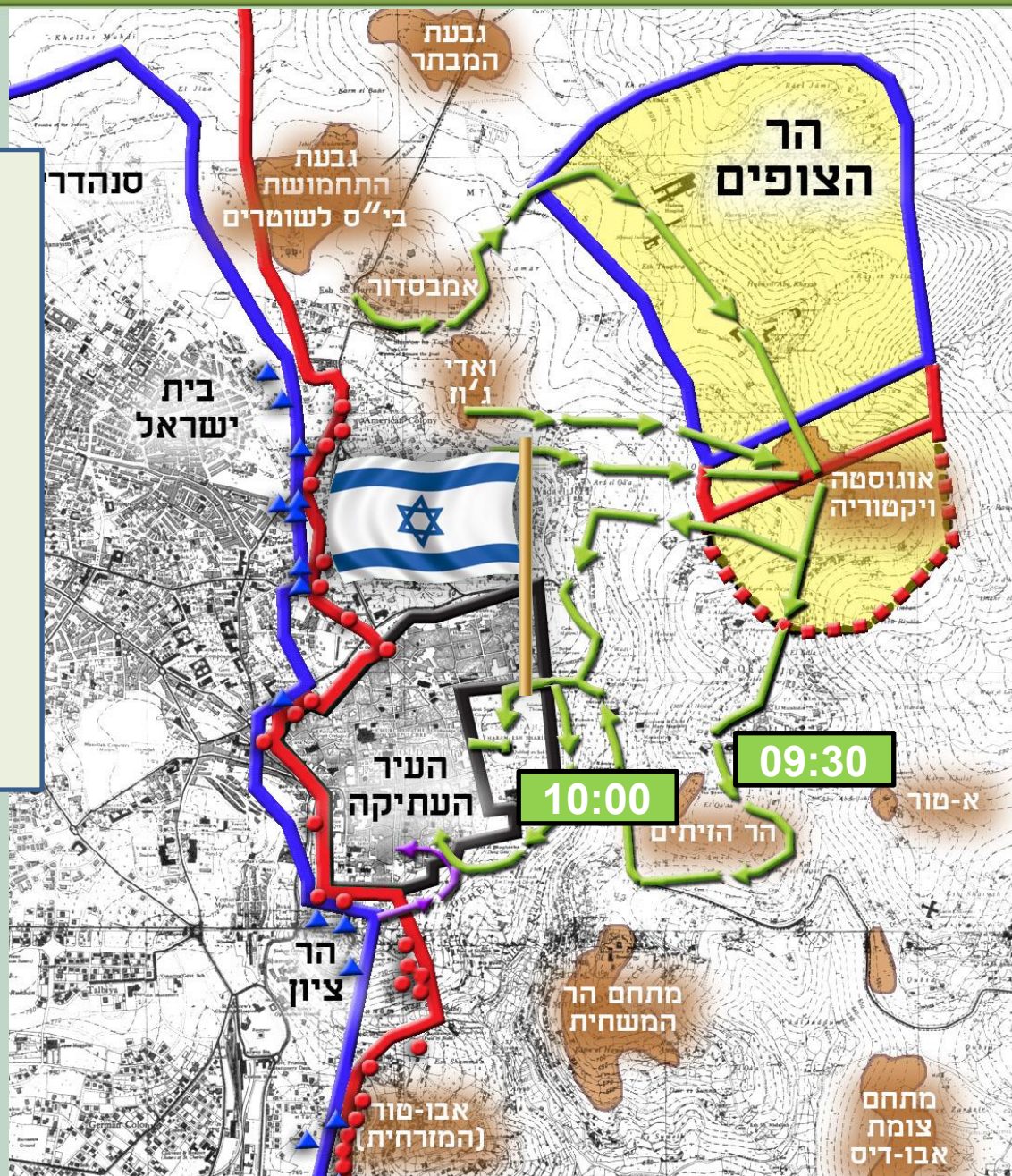
07:00 – 10:15

ע"י:

- 3 גדודי צנחנים
- סיירת חט' 80 (צנחנים)
- 2 פלוגות טנקים של חט' הראל
- טנקים ירושלמים
- פלוגה גד' חי"ר 163, ירושלמי

מקרא:

- הצנחנים
- החטיבה הירושלמית
- עמדות ישראליות
- עמדות ירדניות
- הקו העירוני – הצד הישראלי
- הקו העירוני – הצד הירדני
- מוצבים ירדניים
- אזור מפורז

סיכום קרבות חטיבת הצנחנים

1. התנאים האובייקטיביים מנעו קיום "נוהל קרב" כהלכתו.
2. העדר מודיעין ואמל"ח הקשו על הביצוע.
3. הבקעת ביצורי הקו הירדני בחשכה, וההמנעות מדחיית שעת ה"ש", לאור ראשון על מנת לאפשר ריכוך מקדים של חיל האוויר טרם הכניסה הקרקעית, נגדו תכנונים והכנות של שנים.
4. פיצול הטנקים לשני רתקים, ואי ניצולם ככוח פורץ להבקעה, היה משגה.
5. מח"ט הצנחנים, על דעת אלוף הפיקוד, נמנע ממילוי משימת החבירה למובלעת הר הצופים. בכך סיכן את המובלעת כמו גם פיספס את אפשרות ניצול הר הצופים כמקפצה לכיבוש הר הזיתים, צעד שהיה מאפשר איגוף וכיתור העיר העתיקה ממזרח.
6. ההימנעות מחבירה להר הצופים והפניית שני גדודי צנחנים ללחימה בשטח הבנוי שמצפון לעיר העתיקה - גרמה לקרבות קשים, בהם נפלו כמחצית מנופלי חט' הצנחנים.
7. תרומת הטנקים בקרבות הצנחנים הייתה בעלת חשיבות עליונה.
8. בלט חוסר אימון של הצנחנים בשת"פ עם טנקים.
9. רוח הלחימה, ההקרבה ואומץ ליבם של הצנחנים ראויים לכל הלל ושבח!

תמלול דברי
מח"ט הצנחנים
בתחקיר כחודש
לאחר המלחמה.

ס ו ד י - ב ו ח ר
- 86 -
עוהק מס' 29
דו"ח סכום מלחמת שטח הימים
חלק א' פיסקה 2.
נספח. ד (המסך)

מח"ט 55, אל"ם מ. גור

באשר לנוסאים ללקחים: מחוץ פעולה חי"ר-סנקים: כמובן ראוי מתייחס ללחימה שלנו בשטח הבנוי, מחייא שונה לחלוטין מן הלחימה בשטח הפתוח. אין לנו כל ספק בחוצאה מהתחקירים בפנינו, שהלחימה בחורף השטח הבנוי בלי סנקים הייתה חמורה מאוד, ושהסנקים ברבע שהם נכנסו, בכל מקום שהם נכנסו סינו לחלוטין את החמונה. היו מ"מים שלא התביישו לומר שלולא הסנקים הגיעו ברבעים מסויימים, הם היו מאבדים את הוויר. אחרי שניסו לעבור פעם אחת מעבר מסויים ועוד פעם ונחרצ עוד אחד ונחרצ עוד אחד ... ונמצעו סנייט ועוד סנייט - טוב לא היינו צריכים את חלק הזה. יש לנו לקחים של צבאות אחרים. אבל העובדה היא שגם בין הלוחמים הטובים שלנו היו כאלה שלא התביישו להודות, סברגקים מכריעים, הופעת הסנקים שנחה להם לחלוטין את מצב הרוח ואת המוראל ואת הגישה. היו מקרים שהסנקים הרבה לא יכלו לעזור. למשל, בבקשת החחמושה, כיון שהטווחים היו קרובים מדי, והשפועים - גדולים מדי. כך ייהסנקים הופיעו למקום מסוייכ ולא יכלו פשוט לירות כל - כך למטה. ואז השתמשו בהם לירי לטווח יותר גדול. אבל בחורף העיר, במהור של העיר עצמה; אן החיפוי של הסנקים למריצה היה מצויין. הוא לקח בחסר בגלל ההכנות המוקדמות, שלא היו מספיק טובות; שלא היה מספיק זמן. חלק יותר מדי גדול של פגזי סנקים פגע בכיה הספר. לשוטרים שזעזע את הבנין במקום לפגוע בעמדתה למטה אבל גם פגשעו בעמדות וגם הירי שזעזע את הבנין הספיע לא מעט. הם המשיכו לירות גם כאשר חברה התחילו להכנס פנימה, בכל אופן: להרגשה המב"דים והמ"מים חסיוע של הסנקים היה טוב מאוד והיה חיוני מאוד. הוא גם ספג חלק די גדול מהאש. כך שהשילוב הזה היה מצויין. הייתי אומר, השילוב כבר בשטח(תיכף אברר על האומים וכדומה - יש כמה נקודות נוספות).

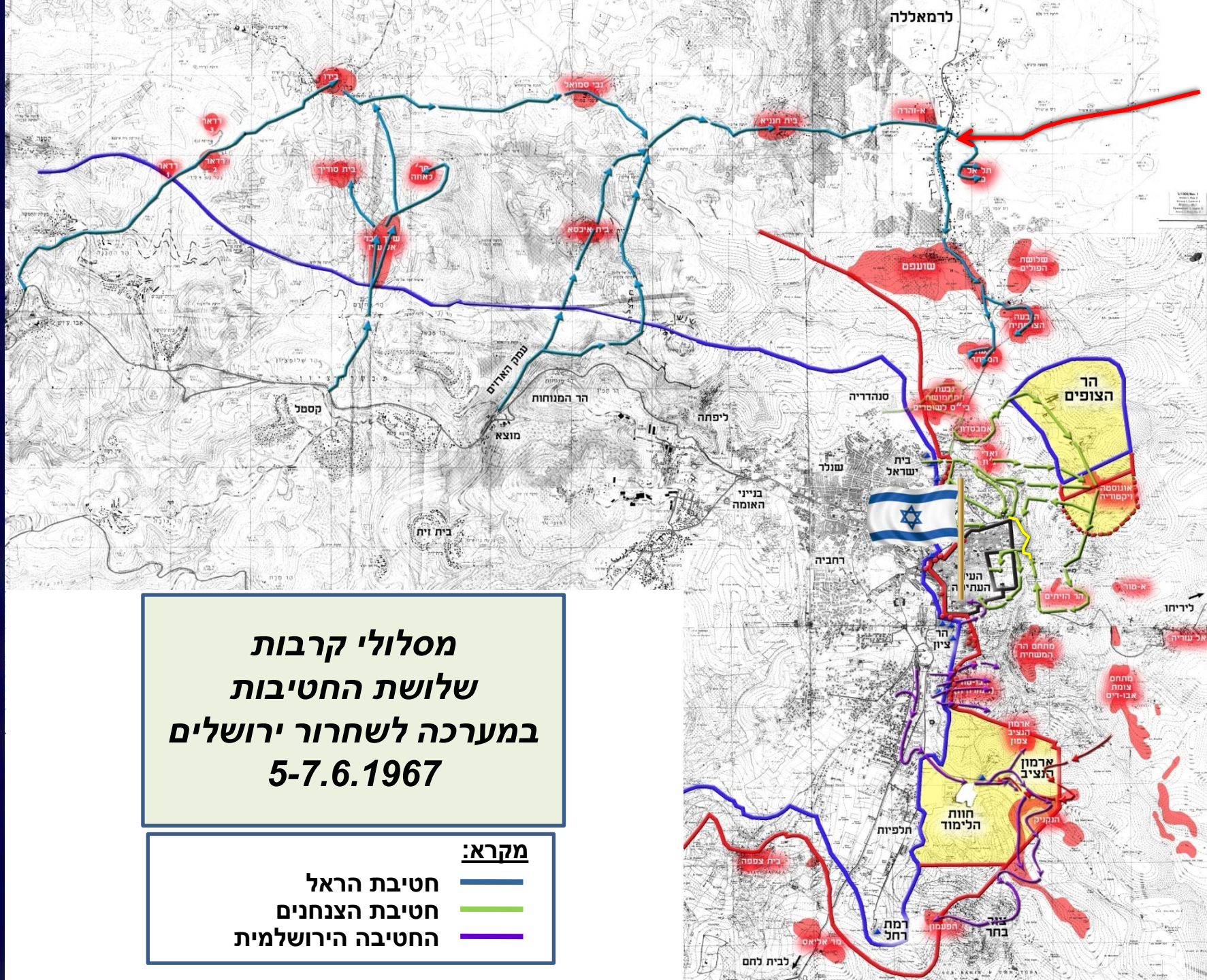
פשוט: להיחמש בו כמחסה וכדומה. לחברה ילנו איך מלים להערכת הסנקיסטים ומפקדי הסנקים שיטבו בשלב זה, כל הזמן לרבנות הצליחות פת"חאש בחורף, חצי גוף החורף ונתקו מילעו ירצא מן הכלל יחורף כדי חצפית.

בתחקיר עלו מספר מקרים שהם אנשי סנקים גילו קצת הססנות ופחד, בעיקר מפני נסע נ.ט.

סד"כ: המערכה על ירושלים במלחמת ששת הימים

- ❖ חטיבת חי"ר 16 (מחוז) ירושלים (מילואים)
 - ❖ 4 גדודי חי"ר, 1 סיירת חטיבתית
 - ❖ ת"פ פלוגת הטנקים הירושלמית
 - ❖ 4 גדודי חי"מ
- ❖ חטיבת שריון 10 הראל (מילואים)
 - ❖ 1 גדוד טנקים
 - ❖ 2 גדודי חרמ"ש
 - ❖ 1 סיירת חטיבתית
- ❖ חטיבת צנחנים 55 (מילואים)
 - ❖ 3 גדודי צנחנים
 - ❖ ת"פ פלוגת טנקים ירושלמים
 - ❖ ת"פ סיירת חטיבת צנחנים 80

סה"כ	חט' צנחנים	חט' הראל	חט' ירושלמית	
14,494	2,546 (בהקמה)	4,158	7,790	לוחמים
			5,300	הגנה מרחבית
			5,940	הג"א
20,964	2,546 (בהקמה)	4,158	14,260	סה"כ
91	10	73	8	טנקים
206	7	192	7	זחל"מים
9		9		שריוניות

**182 לוחמים נתנו את נפשם
על שחרורה של ירושלים
במלחמת ששת הימים
5-7 יוני 1967**

**48 לוחמים מהחטיבה הירושלמית
35 לוחמים מחטיבת הראל
97 לוחמים מחטיבת הצנחנים
2 טייסים מחיל האוויר**

ת.נ.צ.ב.ה

1. המערכה לשחרור ירושלים פרצה בהפתעה ולא הייתה פרי תכנון מוקדם.
2. חרף חשיבות הנושא, נראה כי צה"ל לא התכונן כראוי למערכה זאת.
3. תכנונים שאף תורגלו, לא בוצעו.
4. קרבות הצנחנים בשטחים הבנויים שמצפון לחומה היו בסתירה לתפיסה כי יש להימנע מלחימה משטחים בנויים וכי יש להעדיף איגופים וכיתורים.
5. השימוש בטנקים בשלב ההבקעה, היה שגוי.
6. לוחמי חטיבת ירושלים וחטיבת הצנחנים נכנסו למערכה עם מודיעין מזערי, מיעוט תחמושת והעדר אמל"ח חשוב.
7. ל- 91 הטנקים שהשתתפו במערכה היה משקל מכריע בקרבות השונים. הפעלה שונה של הטנקים בפרט בשלב ההבקעה, בצפון העיר, היתה עשויה לשפר ולא במעט את תוצאותיה.
8. שחרורה של ירושלים במלחמת ששת הימים נעשה בזכות לוחמי שלושת חטיבות המילואים: הירושלמית, הראל, הצנחנים, פלוגת הטנקים הירושלמית, וחיל האוויר.
9. ירושלים שוחררה בזכות אלפי אנשי מילואים שגילו נחישות, תוקפנות ואומץ לב, ולא דווקא של תכנונים מוצלחים.

תודה על ההקשבה.

